

ПЛАКСЮК О. О.

к. е. н., доцент

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі розглянуто та проаналізовано теоретичні підходи до визначення сутності категорії “економічний потенціал”, схематично відображено структуру економічного потенціалу підприємства. Здійснено узагальнення, систематизацію існуючих підходів до оцінки економічного потенціалу підприємства та окреслення її напрямків.

Ключові слова: економічний потенціал, підприємство, структура, ресурси, можливості.

ПЛАКСЮК Е. А.

к. э. н., доцент

Восточноевропейский университет экономики и менеджмента

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены и проанализированы теоретические подходы относительно сущности категории «экономический потенциал», схематически изображена структура экономического потенциала предприятия. Обобщены и систематизированы существующие подходы относительно оценки экономического потенциала с определением её направлений.

Ключевые слова: экономический потенциал, предприятие, структура, ресурсы, возможности.

PLAKSYUK E. O.

candidate of economical sciences, associate professor

East European University of Economics and Management

ESSENCE AND STRUCTURE OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

In this paper we describe the use of theoretical approaches are analysed in relation to determination of essence of category “economic potential”, it is considered and determined schematically structure of economic potential of enterprise. An generalization, systematization of existing approaches to assessing the economic potential of enterprises and allocating its directions.

Keywords: economic potential, enterprise, structure, resources, possibilities.

Plaksyk4@gmail.com

Постановка проблеми. В сучасних умовах нестабільного економічного середовища актуалізуються питання пошуку ефективних способів забезпечення стабільності та результативної діяльності господарюючих суб'єктів.

Як інтегрована сукупність ресурсів і можливостей підприємства економічний потенціал набуває вагомого значення у процесах підвищення результативності функціонування й розвитку вітчизняних компаній [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі термін “потенціал” трактують по-різному. Загалом поняття походить від латинського “potential” – міцність, сила. В етимологічному словнику відзначається походження слова як запозиченого в XIX ст. із французької мови, де “potentiel” взято з латинської “potentialis”, похідного “potens” – “здатний”, “спроможний”, буквально – “здатний бути” [2]. У “Великому тлумачному словнику української мови” потенціал визначено як сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил, що можуть бути використані у певній сфері, галузі, ділянці; запас чого-небудь, резерв; приховані здатності, сили якої-небудь діяльності, що можуть виявлятися за певних умов [3].

Якщо розглядати потенціал на рівні підприємства, то відповідно до трактувань ученого І. Ансоффа “потенціал для досягнення цілей організації в майбутньому є одним з кінцевих продуктів стратегічного управління. Стосовно фірми цей потенціал полягає з боку “входу” –

у фінансових, сировинних і людських ресурсах, інформації; а з боку “виходу” – виробленої продукції і послуг, випробуваних з точки зору потенційної прибутковості; з набору правил соціальної поведінки, дотримання яким дозволяє організації постійно добиватися своїх цілей” [4].

Аналіз економічної літератури показав, що коло визначень економічного потенціалу підприємства дуже широке – від надзвичайно вузького його розуміння як річного обсягу виробництва продукції до таких загальних категорій, як соціально-економічна система.

Однак, як показує практика, більшість підприємств, що мають недостатньо сформований потенціал або використовують його нераціонально, зазнають криз найчастіше, що вказує на необхідність вивчення й аналізу особливостей формування економічного потенціалу підприємства

Мета статті – дослідження та аналіз основних теоретичних підходів щодо визначення категорії “економічний потенціал підприємства”, уточнення її сутності та опис основних структурних елементів.

Виклад основного матеріалу. Як вважає Самоукін Л.І., економічний потенціал необхідно розглядати у взаємозв'язку з властивими кожній суспільно-економічній формації виробничими відносинами, що виникають між окремими працівниками, трудовими колективами, а також управлінським апаратом підприємства з приводу повного використання їхніх здібностей із створення матеріальних благ і послуг. У даному визначенні, на наш погляд, підкреслена досить важлива риса економічного потенціалу. Однак, економічний потенціал в однаковій мірі залежить від наявності та достатності виробничих сил, для мобілізації яких і виникають виробничі відносини [5].

Однак існує наукова позиція, згідно з якою економічний потенціал підприємства є ширшим поняттям, ніж потенціал підприємства [6]. Основним елементом, що визначає величину і умови зростання економічного потенціалу, є потенціал підприємства, який є частиною економічного потенціалу і відрізняється від останнього тим, що в його структуру не входять економічні зв'язки, які повністю належать до виробничих зв'язків первинних ланок промисловості і розглядається як сукупні можливості максимально можливого обсягу виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, які забезпечують найефективніше використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів. За такого трактування поняття “економічний потенціал” стосовно окремого підприємства характеризує не стільки виробничі можливості (виробничу потужність), скільки інтегральні здібності підприємства максимально задовольняти потреби споживачів і враховувати інтереси держави, оптимально використовуючи наявні економічні ресурси [7].

Отже, всі трактування ґрунтуються на визначенні економічного потенціалу з боку ресурсної складової та можливостей досягти поставлених цілей.

Вивчення потенціалу як системного показника діяльності підприємства неможливе без чіткого розмежування його складових, тобто дослідження його структури.

Підприємства різних галузей та масштабів діяльності матимуть різну структуру потенціалу. Однак гіпотетично існує певна сукупність взаємопов'язаних базових елементів і відсутність будь-якого з них унеможлиблює діяльність підприємства як економічного суб'єкта [8].

Базова структура потенціалу для усіх видів однакова, і залежить від рівня втілення (наявний потенціал та потенціал розвитку), рівня використання (реалізований та нереалізований) та доцільності існування невикористаного потенціалу (резерв та надлишок). Така структура єдина і властива різним видам потенціалу [9].

Спираючись на наукові погляди Краснокутської Н.С., в структурі потенціалу підприємства, відносно ресурсної концепції, можна виділити такі складові: технічні, кадрові, фінансові, організаційні, технологічні, просторові, інформаційні та ділова репутація підприємства.

Кожний з авторів має свій обґрунтований погляд щодо формування структури потенціалу. Проте доцільно сформуванню єдину узагальнюючу структуру, виділивши такі основні елементи економічного потенціалу підприємства (рис. 1): трудовий, організаційно-

управлінський, виробничий, фінансовий, інвестиційно-інноваційний та інформаційний потенціали.

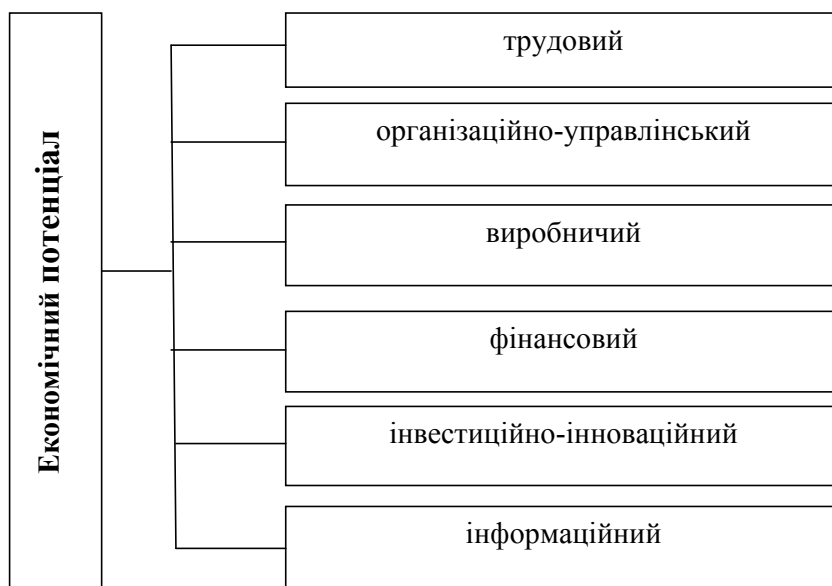

Рис. 1. Структура економічного потенціалу підприємства

Слід зазначити, що за умов декомпозиції потенціалу підприємства з розгляду виключається така складова технічних ресурсів, як предмети праці. Це пов'язано з тим, що можливість предметів праці ставати матеріальною основою продукції не залежить від часу та характеристик виробничої системи, але має місце завдяки її наявності. Предмети праці вибувають з виробничого процесу протягом одного циклу, відтворюються поза підприємством і не завжди бувають адекватними продукції, що випускається, тому вважається, що вони не визначають величину технічного та виробничого потенціалу підприємства.

У наукових працях з проблем формування та реалізації потенціалу підприємства недостатньо розробленими залишаються питання виміру його величини та рівня ефективності використання. Існує безліч підходів стосовно кількості та характеру показників, які пропонуються для оцінки. Деякі економісти вважають, що існує єдиний синтетичний (інтегральний) показник. Поділяючи таку думку в цілому, багато хто з учених припускає, що наявність окремих показників не суперечить існуванню загального. При цьому обов'язковою умовою повинно бути зведення окремих показників до загального. Але існують інші погляди, які вказують на недоліки інтегральних показників і неефективність їх практичного застосування. Їх прихильники вважають, що сконструйований на базі будь-яких принципів загальний синтетичний показник оцінки економічного потенціалу та його елементів не може врахувати всі умови та сторони функціонування підприємства. Зведення різноспрямованих показників у синтетичні, інтегральні та інші може призвести до суперечності або несумісності окремих елементів такого показника. Для оцінки потенціалу, на їх думку, необхідна всеосяжна система показників.

Оцінка економічного потенціалу ґрунтується на визначенні потенційної доданої вартості продукції. При оцінці економічного потенціалу підприємства враховується загальна величина економічних ресурсів, якими володіє і розпоряджається підприємство, та економічні результати від їх раціонального використання [10].

Висновки. Кожне підприємство має свій потенціал, який можна досліджувати, аналізувати та оцінювати. Управління потенціалом підприємства вимагає чіткого розуміння його сутності. На сьогоднішній день багато науковців приділяють увагу вивченню даного питання, проте нині не існує єдиного тлумачення цієї категорії тому існує необхідність в широкому науковому дослідженні.

Визначаючи структуру економічного потенціалу, виділяють ресурсний, функціональний та змішаний підходи. Останній підхід найбільш повно розкриває уявлення про його склад та відображає тісний зв'язок між ресурсами та функціонуванням підприємства. Питання структуризації підприємства знаходиться в процесі наукового вивчення. Щоб ефективно управляти потенціалом підприємства, необхідно оптимізувати так його структуру, щоб вона цілком відповідала вимогам менеджменту.

Список використаних джерел

1. Сухай О.Є. Концептуальні підходи до формування й управління потенціалом підприємства / О.Є. Сухай, І.І. Яремко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 233–238.
 2. Этимологический словарь русского языка / под ред. Шаинского Н.М. – М., 1994. – 588 с.
 3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2002.
 4. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф ; сокр. пер. с англ. ; науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
 5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник / Краснокутська Н.С. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
 6. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятий промышленности: формирование, оценка, управление : дис. ... д-ра экон. наук : 08.07.01 / Лапин Евгений Васильевич. – Сумы, 2006. – 432 с.
 7. Коваль Л.В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура [Електронний ресурс] / Л.В. Коваль // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>
 8. Краснокутська Н.С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження : моногр. / Н.С. Краснокутська. – Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2010. – 247 с.
 9. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
 10. Кобилев В.М. Підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / В.М. Кобилев, Ю.А. Галич // Наукова періодика. Вісник. Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2011. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua>
-